

Teemaluonnokset vuoden 2026 strategisen tutkimuksen ohjelmille

26.5. klo 13-14.15 Strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajisto:
pj Mikael Fogelholm, vpj Laura Solanko ja vpj Jussi Ronkainen
+ pääsihteeri Pilvi Toppinen

English version of the presentation is available as a PDF file on this webpage

Ohjelma

- **Teemat strategisen tutkimuksen ytimenä**

Pilvi Toppinen, strategisen tutkimuksen neuvoston pääsihteeri

- **STN:n teema- ja painopisteluonnokset vuodelle 2026**

Strategisen tutkimuksen neuvoston pj, professori Mikael Fogelholm

- **Osallistujien kysymykset ja kommentit**

Kysymyksiin vastaavat STN:n puheenjohtajisto pj Mikael Fogelholm, vpj Laura Solanko ja vpj Jussi Ronkainen. Kysymyksiä ja kommentteja voi kirjoittaa tilaisuuden keskusteluseinälle (chat) tilaisuuden mittaan.

- **Yhteenveto**

Teemat strategisen tutkimuksen ytimenä: Vuoden 2026 STN- ohjelmien teemavalmistelu

Pilvi Toppinen,
strategisen tutkimuksen neuvoston pääsihteeri,
Suomen Akatemia

Strateginen tutkimus: Ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin

- Strategisen tutkimuksen tavoitteena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnallisiin haasteisiin, uudistaa ja kehittää suomalaista yhteiskuntaa sekä tukea tietoon perustuvaa päätöksentekoa yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti.
- Tavoitteena on, että pitkäjänteinen ja korkeatasoinen tutkimus toimii yhteiskunnan kehittämisen ja päätöksenteon strategisena resurssina – mahdollistaa yhteiskuntamme tulevan hyvinvoinnin.
- Vaihtuviin teemoihin perustuvat STN-ohjelmat ovat yleensä kuusivuotisia.
- Budjetti tyypillisesti ~25 M€ / ohjelma

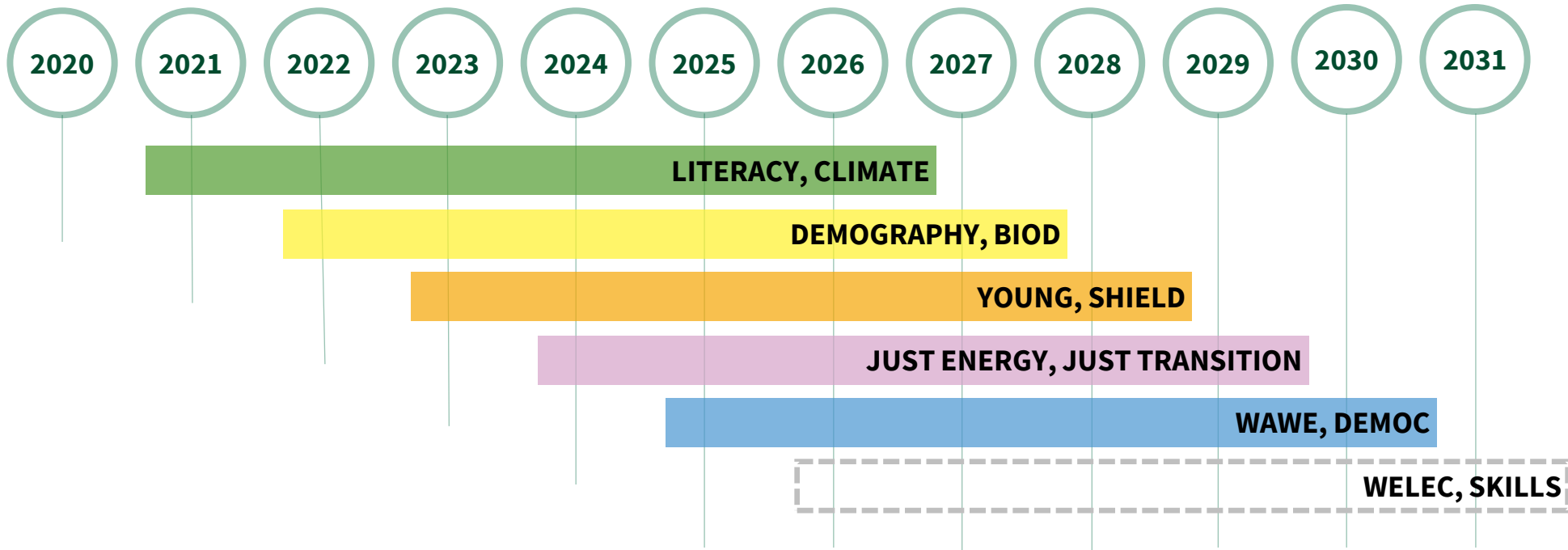
Teemat muodostavat STN-ohjelmien ytimen

- STN-ohjelmissa keskitytään tiettyyn yhteiskunnalliseen haasteeseen eli *teemaan*.
- Teemavalmistelu lähtee liikkeelle kysymyksestä: Mistä tarvittaisiin tietoa suomalaisen yhteiskunnan tulevan hyvinvoinnin mahdollistamiseksi?
- Teemoissa oltava riittävästi ryhtiä merkittäviin haasteisiin pureutumiseksi (top-down -ohjelmallisuus).
- Samaan aikaan niiden tulee jättää riittävästi liikkumavaraa ohjelmallisuuden mahdollistamiseksi, jotta tutkijat voivat monitieteisten konsortioiden voimin ratkaista, miten kyseiseen yhteiskunnalliseen haasteeseen tulisi tarttua (bottom up -ulottuvuus).

Kaukokatseisuus ja laaja-alaisuus

- STN-ohjelmien volyymi ja kuusivuotinen aikajänne edellyttävät kaukokatseisuutta.
- Haetaan kykyä ylittää yksittäisen tieteenalan näkökulma, tarkastella asioita osana laajempaa kokonaiskuvaa.
- Käännetään huomio yksittäisistä ratkaisuista kohti merkittäviä haasteita ja pitkän aikaskaalan laajoja muutoksiin.
- Haastetaan ennakoimaan Suomen tulevaisuuden kannalta merkittäviä haasteita, joiden ratkaisu edellyttää uutta, tieteenalarajat ylittävää tutkimustietoa.
- Haastetaan myös miettimään mahdollisia, toivottuja tulevaisuuksia ja sitä, millaisella tutkimuksella niitä voitaisiin tehdä todeksi.

Uudet teemat täydentävät STN-ohjelmakokonaisuutta

- Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko (LITERACY)
- Ilmastonmuutos ja ihminen (CLIMATE)

- Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut (DEMOGRAPHY)
- Elonkirjon köyhtymisen ympäristölliset ja yhteiskunnalliset yhteydet (BIOD)

- Lapset ja nuoret – hyvinvoivat tulevaisuuden tekijät (YOUNG)
- Turvallisuus ja luottamus algoritmien aikakaudella (SHIELD)

- Energiaratkaisut osana oikeudenmukaista vihreää murrosta (JUST ENERGY)
- Yhteiskunnalliset ratkaisut oikeudenmukaisessa vihreässä murroksessa (JUST TRANSITION)

- Vesi hyvinvoinnin, turvan ja rauhan elementtinä (WAVE)
- Demokratian tulevaisuus (DEMOC)

- + Hakuvaiheessa:
- Talous ja hyvinvointi strategisen kilpailun aikakaudella (WELEC)
- Osaaminen, työvoiman riittävyys ja maahanmuutto tulevaisuuden Suomessa (SKILLS)

Strategisen tutkimuksen neuvoston ja valtioneuvoston työnjako

Valtioneuvosto

- nimeää strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenet OKM:n esittelystä
- päättää tutkimuksen teema-alueista ja painopisteistä.
- HE 25/2014 vp: "Valtioneuvosto tai sen ministeriöt eivät osallistuisi rahoituksen osoittamiseen yksittäisille tutkimusohjelmille tai -hankkeille."

Strategisen tutkimuksen neuvosto

- tekee vuosittain aloitteen valtioneuvostolle teema-alueista ja painopisteistä
- kuulee teema-aloitetta valmistellessaan mm. korkeakoulujen, tutkimuslaitoksien ja tiedeyhteisön edustajia sekä tutkimuksen tuloksien hyödyntämisen asiantuntijoita
- päättää tutkimustoiminnan ohjelmarakenteesta, ohjelmien laajuudesta, tutkimushankkeiden valinnasta ja rahoituksesta.

Tiedeyhteisö ja tiedon hyödyntäjät avainroolissa

- Sidosryhmät ovat keskeisessä roolissa STN:n tukena kautta valmistelun – niin teemojen tunnistamisessa kuin niiden edelleen kehittämisessä.
- Tiedeyhteisö ja tiedonhyödyntäjät tuovat valmisteluun laajaa tieteellistä ja yhteiskunnallista ymmärrystä sekä erilaisia näkökulmia.
- Mitä ovat ne suomalaisen yhteiskunnan ajankohtaiset haasteet, joihin tulisi tarttua seuraavissa STN-ohjelmissa? (syksyn avoin teemakysely)
- Miten jäsentää haasteet, jotta teemakokonaisuudesta saataisiin muotoiltua monialainen, monitieteinen ja elinkaareltaan pitkäjänteinen kokonaisuus? Miten hioa teemaluonnosta? (sidosryhmien palaute helmikuun työpajavaiheessa ja teemaluonnoksen kommentointi)
- Lisäksi STN hyödyntää valmistelussa ajankohtaisia ennakointikatsauksia.

Teema-aloitteen valmistelu

Strategisen tutkimuksen neuvosto 2025-2027

Puheenjohtaja: professori **Mikael Fogelholm**, Helsingin yliopisto

Varapuheenjohtajat: vanhempi neuvonantaja **Laura Solanko**, Suomen Pankki & johtava tutkija **Jussi Ronkainen**, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (2. kausi)

Jäsenet: tutkimusprofessori **Tuomo Alasoini**, Työterveyslaitos
tutkimusprofessori **Anu Castaneda**, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
projektijohtaja **Kari Herlevi**, Sitra (2. kausi)
professori **Pigga Keskitalo**, Lapin yliopisto
johtaja **Sammeli Liikkanen**, Orion Pharma
professori **Eva Pongrácz**, Oulun yliopisto

Strategisen tutkimuksen neuvosto toimii Suomen Akatemian yhteydessä. Pääsihteeri: Pilvi Toppinen

STN:n teema- ja painopisteluonnokset vuodelle 2026

Strategisen tutkimuksen neuvoston pj, professori Mikael Fogelholm

STN:n tavoitteena on tunnistaa teemoja, jotka:

- 1 ovat Suomen tulevaisuuden kannalta keskeisiä
- 2 edellyttävät uuden tiedon hankinnassa moni- ja poikkitieteistä tutkimusta
- 3 ovat horisontaalisia ja koskettavat laajasti yhteiskunnan eri osa-alueita
- 4 ovat keskenään riittävän erilaisia (myös suhteessa [käynnissä oleviin STN-ohjelmiin](#)).

Mitä neuvosto toivoo kuulemiselta?

- Kommentteja ja kysymyksiä teema- ja painopisteluonnoksista
- Miten tekstejä voisi hioa, jotta syntyisi:
 - mielekkäästi tutkittavissa olevat kiinnostavat teemat, jotka mahdollistavat tieteellisen vapauden lähestyä ajankohtaista yhteiskunnallista haastetta eri tavoin
 - laadukkaita hakemuksia eri tieteenaloja tutkimuslähtöisesti ja ennakkoluulottomasti yhdistäviltä moni-/poikkitieteisiltä konsortioilta
 - yhteiskunnan uudistumista sekä elinkeinoelämää, kilpailukykyä, työelämän ja julkisen sektorin kehittämistä palvelevaa tutkimusta
- Kommentteja ja kysymyksiä voi esittää verkkosivun keskusteluosiossa (chat).
- Kaikki kysymykset ja kommentit myös talletetaan STN:n teematyön jatkoa varten.

Arktinen alue murroksessa -teemaluonnos

Arktinen alue murroksessa -teemaluonnos

Teemassa tarkastellaan arktisella alueella ilmastonmuutoksen, geopoliittisten jännitteiden ja taloudellisten intressien vuoksi käynnissä olevaa monitasoista murrosta. Suomen kannalta on keskeistä ymmärtää, kuinka nämä perustavanlaatuiset muutokset vaikuttavat alueen ihmisiin, elinkeinoihin, luontoon ja turvallisuuteen.

Arktisen alueen muuta maapalloa nopeampi lämpeneminen tekee siitä erityisen alttiin ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Samaan aikaan sotilaallinen, turvallisuuspoliittinen ja taloudellinen kiinnostus arktista aluetta kohtaan kasvaa. Muutokset tuovat esiin useita merkittäviä kysymyksiä liittyen luonnon tasapainoon sekä sosiokulttuuriseen ja taloudelliseen kestävyys. Miten edistää arktisen luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä? Kuinka tukea eri näkökulmien huomiointia arktista aluetta koskevassa päätöksenteossa? Kuinka Suomi voi tulevaisuudessa vaikuttaa arktisena asiantuntijana ja arktisten kysymysten globaalina suunnannäyttäjänä?

Teeman tavoitteena on kehittää suomalaista arktisen alueen osaamista monitieteisen ja tieteidenvälisen tutkimuksen keinoin sekä vahvistaa Suomen valmiuksia varautua ja vaikuttaa arktisen alueen muutoksiin. Maantieteellisenä painopisteenä voi olla joko Suomen pohjoiset alueet tai tutkimuksessa voidaan tarkastella koko Suomea arktisena maana.

Tutkimuksessa voidaan esimerkiksi paneutua siihen, miten yhteensovittaa luonnon, elinkeinoelämän ja väestön erilaiset näkökulmat kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Yksittäisissä hankkeissa voidaan tarkastella, miten teknologiat, palvelut tai innovaatiot parhaiten tukevat luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä, murrokseen sopeutumista tai toimivan infrastruktuurin rakentamista. Keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi, kuinka arktinen murros vaikuttaa huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen, esimerkiksi logistiikkaan, energia-turvallisuuteen tai suurvaltojen ja sotilaallisten liittoutumien rooliin arktisella alueella. Arktisen alueen muutosten tarkastelussa Suomen kansainvälinen asema ja rooli ovat myös merkittäviä näkökulmia.

Tieteenalarajat ylittävä ja vuorovaikutteinen lähestymistapa sekä yhteistyö eri sidosryhmien kanssa ovat oleellisia keinoja, kun edistetään arktisen alueen kehitystä oikeudenmukaisuutta ja osallisuutta vahvistaen. Arktisen alueen murros koskettaa mitä keskeisimmin alueen väestöä ja elinoloja. Tutkimusasetelmasta riippuen esimerkiksi saamelaiden näkökulma muutoksiin on tärkeä elementti tutkittaessa arktisen alueen murrosta eettisellä ja vastuullisella tavalla.

Mielen kansanterveys -teemaluonnos

Mielen kansanterveys

-teemaluonnos

Teema keskittyy hyvän mielenterveyden rakentumiseen ja sen edistämiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on vahvistaa väestön mielenterveyttä ja ehkäistä mielenterveysongelmien syntyä.

Mielenterveys rakentuu läpi elämän, kaikkialla ja se koskettaa meistä jokaista. Hyvä mielenterveys on tärkeää niin yksilölle ja yhteiskunnalle kuin kansanterveydelle ja -taloudelle. Yhteiskunnan yksilökeskeisyys, epävarmuus ja teknologisen murroksen aiheuttama kuormitus sekä eri elämänalueita koskevien vaatimusten kasvu haastavat mielen hyvinvointia. Toisaalta digitaalisuus voi myös tarjota uusia ratkaisuja ja avun muotoja.

Teemassa tavoitellaan innovatiivisia ratkaisuja, joissa Suomi voi toimia kansainvälisenä edelläkävijänä mielenterveyden edistämisessä. Miten kohdistaa yhteiskunnallisia resursseja viisaasti? Miten valita mahdollisimman vaikuttavia ja kauaskantoisia toimenpiteitä mielen hyvinvoinnin tueksi?

Teemassa rakennetaan monitieteistä ja tieteidenvälistä ymmärrystä mielenterveyden syy-seuraussuhteista erityisesti hyvinvoinnin vahvistamisen näkökulmasta. Kansanterveyden kannalta on tärkeää ymmärtää mielenterveyden biologisia, psykologisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia juurisyitä.

Yksittäisissä tutkimushankkeissa voidaan keskittyä esimerkiksi väestöryhmien, sukupolvien, kulttuurien ja sosiaalisten normien eroihin tai ylisukupolvisiin vaikutuksiin. Mahdollisia tutkimusaiheita ovat työelämän, elinympäristön ja digitaalisuuden vaikutukset mielenterveyteen sekä esimerkiksi mielenterveyden ylläpitäminen kriisitilanteissa. Lisäksi voidaan tutkia yhteisöllisyyden, osallisuuden tai elintapojen merkitystä hyvän mielenterveyden rakentumisessa. Yhteiskunnan strategisten valintojen tueksi tarvitaan tietoa mielenterveyden kustannuksista ja vaikutuksista palvelujärjestelmään sekä hoidon ja palveluiden saatavuudesta niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla.

Teemassa tehtävässä tutkimuksessa keskeisiä ovat ennaltaehkäisevät, kustannustehokkaat ja ihmislähtöiset ratkaisut. Yhteiskehittämällä palveluita yhdessä käyttäjien ja tuottajien kanssa on mahdollista luoda entistä toimivampia yhteiskunnallisia rakenteita ja toimintatapoja sekä uusia mahdollisuuksia elinkeinoelämälle. Tutkimusasetelmissa on hyvä huomioida myös vaikeammin saavutettavien ryhmien näkökulmat. Kansainvälinen vertailu voi tarjota tärkeitä näkökulmia teemaan liittyvien kysymysten tarkasteluun.

Painopisteluonnos:
**Suomi globaalina
suunnannäyttäjänä**

Läpileikkaava painopiste

- Läpileikkaava painopiste koskee kaikkia kyseisen vuoden ohjelmahakuja.
- Painopiste on teemoja ja niistä avattavia ohjelmia raamittava tekijä, joka määrittyy:
 - yhteiskunnan nykyisestä tilasta/tilanteesta
 - yhteiskunnan kehittämistavoitteesta
 - yhteiskuntaa voimakkaasti parhaillaan tai lähitulevaisuudessa muokkaavasta ilmiöstä ja/tai
 - tutkimus- ja vuorovaikutustyötä ohjaavasta relevantista toimintatavasta.

Luonnos painopisteeksi: **Suomi globaalina suunnannäyttäjänä**

- Läpileikkaavana painopisteenä vuoden 2026 strategisen tutkimuksen ohjelmissa on **Suomi globaalina suunnannäyttäjänä**. Tutkimuksella on oleellista tavoitella uusia, skaalautuvia ratkaisuja ja toimintatapoja, jotka rakentavat kansainvälisesti vaikuttavaa asiantuntijuutta ja osaamista. Yksittäisissä hankkeissa edelläkävijyyttä tulee lähestyä valitun aiheen näkökulmasta.

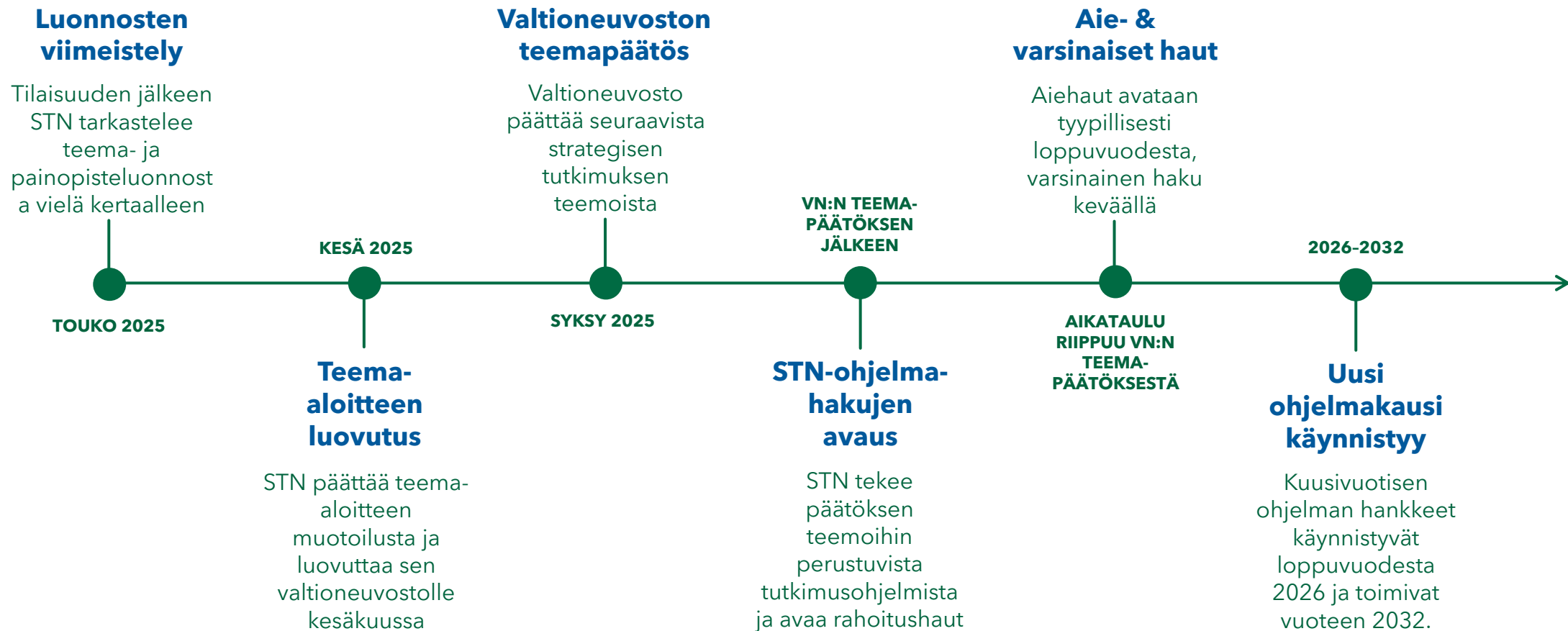
Kysymykset ja kommentit teemoista ja painopisteestä

Kysymyksiä ja kommentteja voi kirjoittaa keskusteluseinälle (chat) /
Questions and comments can be written in the chat
(in Finnish / Swedish / English)

Kysymyksiin vastaa STN:n puheenjohtajisto
pj Mikael Fogelholm, vpj Laura Solanko ja vpj Jussi Ronkainen

Kaikki keskusteluseinälle lähetetyt huomiot tallennetaan STN:n teematyötä varten, mutta kaikkia kysymyksiä ei välttämättä ehditä nostaa käsittelyyn tilaisuuden aikana.

Teema-aloitteen jatko

strateginentutkimus.fi

Ota yhteyttä: aka.fi/kysy

ratkaisujatieteesta.fi